

УДК 582.284.3 (477.43)

**АНАЛІЗ ВИДОВОГО СКЛАДУ МУСОРНУТА ПД.–ЗХ.
ЧАСТИНИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ, ЗАНЕСЕНИХ ДО
«ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ. РОСЛИННИЙ СВІТ (2009)»**

Яворівський Р.Л., Колцуняк М.Ю.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: forik-botan@i.ua

В умовах посиленого антропогенного впливу людини на навколишнє середовище відбувається катастрофічне збіднення генофонду рослинного та тваринного світу планети. Одними з найбільш чутливих до змін екології природних біотопів є представники царства Гриби (*Mycetalia*), які можна певною мірою розглядати як своєрідні біоіндикатори стану довкілля [3]. Не минули екологічні проблеми і Хмельницьку область, тому аналіз ареалів поширення на її території представників царства, особливо тих, котрі занесені до «Червоної книги України. Рослинний світ (2009)» (ЧКУ), встановлення причин скорочення їх чисельності, а також аналіз проблем охорони та збереження цих видів на досліджуваній території є актуальними за змістом та мають вагоме науково-практичне значення.

На основі аналізу літературних джерел [1, 2, 4], проведених протягом 2016–2017 рр. власних маршрутно–експедиційних досліджень лісових та лучних екосистем на території Городоцького, Чемеровецького і Кам'янець–Подільського районів Хмельницької області було встановлено чи підтверджено, що тут трапляються 6 видів відділу *Mycophyta*, котрі занесені до ЧКУ й належать до класу Базидіоміцети (*Basidiomycetes*), зокрема:

1) білопечериця довгокоренева – *Leucoagaricus macrorhizus* Losq. ex Norgak (родина Печерицеві – *Agaricaceae*). Рідкісний вид з диз'юнктивним ареалом. Природоохоронний статус у районі дослідження – зникаючий. Має ґрунтовірне значення, їстівність невідома. Трапляється поодинокі або малочисельними групами на галявинах, полях, сухих луках в околицях с. Малий Жванчик

Біорізноманіття та його збереження

Кам'янець–Подільського району.

2) клаваріадельф товкачиковий – *Clavariadelphus pistillaris* (L.) Donk (родина Клаварієві – *Clavariaceae*). Неморальний вид з диз'юнктивним ареалом. Природоохоронний статус у районі дослідження – рідкісний. Мікоризоутворювач, їстівний гриб. Поширений поодинокі або малочисельними групами (по 2–3 плодових тіла) у листяних та мішаних лісах в околицях сіл Ластівці та Суржа Кам'янець-Подільського району.

3) білопавутинник бульбистий – *Leucocortinarius bulbiger* (Alb. et Schwein.: Fr.) Singer (родина Павутинникові – *Cortinariaceae*). Вид із диз'юнктивним ареалом. Природоохоронний статус у районі дослідження – рідкісний. Мікоризоутворювач, їстівний гриб. Трапляється поодинокі й невеликими групами у хвойних та листяних лісах в околицях села Іванківці Городоцького району.

4) грифола листувата – *Grifola frondosa* (Dicks.: Fr.) Gray (родина Меріпілові – *Meripilaceae*). Реліктовий вид. Природоохоронний статус у районі дослідження – вразливий. Паразит, їстівний у молодому віці. Розвивається на корінні дерев листяних порід, спричинюючи їх білу гниль. Поширений поодинокі у широколистяних лісах біля основи стовбурів старих дерев (зазвичай, *Quercus robur* L., *Fagus sylvatica* L., *Carpinus betulus* L.) в околицях сіл Жабинці та Гуків Чемеровецького району.

5) мутин собачий – *Mutinus caninus* (Huds.) Fr. (родина Веселкові – *Phallaceae*). Вид із диз'юнктивним ареалом. Природоохоронний статус у районі дослідження – рідкісний. Має ґрунтотвірне значення. Трапляється дуже рідко, переважно групами по 3–5 плодових тіл у листяних лісах, серед чагарників, у вологих місцях на багатому на гумус й органічні рештки ґрунті, гниючій деревині в околицях сіл Тарасівка, Мала Яромирка та Сатанівська Слобідка Городоцького, а також Ямпільчик і Залуччя Чемеровецького районів.

6) трутовик зонтичний – *Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr. (родина Трутовикові – *Polyporaceae*). Вид із диз'юнктивним ареалом. Природоохоронний статус у районі дослідження – рідкісний. Дереворуйнівний паразит на корінні чи стовбурах

Біорізноманіття та його збереження

листяних порід або ж сапрофіт на мертвій деревині; їстівний гриб. Поширений рідко, поодинокими плодовими тілами у лісі в околицях с. Жаглівка Городоцького району.

Головними чинниками, що впливають на скорочення чисельності червонокнижних видів *Mycophyta* на території пд.–зх. частини Хмельницької області вважаємо наступні:

- недостатнє вивчення біологічних особливостей та розмноження окремих видів (*Leucoagaricus macrorhizus*, *Mutinus caninus*);
- посилений рекреаційний вплив, збирання населенням як їстівних грибів (*Clavariadelphus pistillaris*, *Grifola frondosa*, *Polyporus umbellatus*);
- інтенсивна лісоексплуатація, вирубування лісів (*Leucocortinarius bulbiger*, *Grifola frondosa*, *Polyporus umbellatus*).

З метою охорони, збереження та раціонального використання червонокнижних і рідкісних видів грибів у районі дослідження необхідно:

- створювати ботанічні заказники у місцях зростання, вести пошук нових ареалів їх поширення;
- розмножувати та розводити ці види у спеціально створених умовах, виділяти їх у чисту культуру та підтримувати у відповідних колекціях;
- заборонити неконтрольовану вирубку лісів у місцях поширення раритетних видів, їх заготівлю населенням з метою задоволення харчових потреб.

Література

1. Бухало А. С. Каталог колекції культур шапинкових грибів / А. С. Бухало, Н. Ю. Митропольська. – К. : Ін-т ботаніки ім. М. Г. Холодного НАНУ, 2001. – 40 с.
2. Вассер С. П. Флора грибов Украины. Базидиомицеты / С. П. Вассер. – К. : Наук. думка, 1992. – 168 с.
3. Ботаніка. Водорості та гриби / [І. Ю. Костіков, В. В. Джаган, Е. М. Демченко та ін.]. – К. : Арістей, 2004. – 282 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. — К. : Глобалконсалтинг, 2009. — С. 780–836.